

Det blev den sidstnævnte, som tiltog sig Magten; Dorph gik af efter 1 Aars Forløb, og fra 1858 var Carsten Hauch 1. Direktør og Harald Christensen 2. Direktør. I Begyndelsen af Sæsonen 1857–58 var Det kgl. Teater lukket p. Gr. af Ombygning, og der spillede paa Hofteatret. (45) Saaledes benævnes en af Personerne i Maria Meyers Eventyr »Dagligstuen og Kjøkkenet«; hvem der sigtes til er uklart. (46) Det fremgaar af Brevet, at Fru Meyer efter sit Ægteskab har ønsket at blive ansat igen ved Det kgl. Teater, hvad der dog ikke blev til noget; derimod optraadte hun senere paa Casino. (47) Kollegerne ved Det kgl. Teater var imod Maria Benedictsen, fordi hun protegeredes af Heiberg (Overskou: »Den danske Skueplads« VI:1 S. 168 og Otto Zinck: »J. L. Phister« 157). (48) Siden 1849 havde Hauch Bolig i en Sidefløj til Frederiksberg Slot.

Morten Borup.

Til Tove Ditlevsens lyrik

1. I »Danske Studier« 1976 (p. 148 ff.) har jeg gjort opmærksom på, at Tove Ditlevsens »Et vissent skær/ gror frem i deres øjne« (i det rimløse digt »Søndag« i digtsamlingen »Den hemmelige Rude« 1961) har sin forudsætning i Thøger Larsens »Vær glad, om du møder et vissent Skær/ i Drømme fra Barndoms Vaar« (i digtet »Nornen Verdandes Vækstsang« i »Slægternes Træ« 1914).

En genlæsning af Valdemar Vedels bog »Holger Drachmann (1909) fortalte mig, at Thøger Larsen ikke er den første der har anvendt det originale udtryk: *et vissent skær*. I kapitlet »Ud af Borgerligheden« skriver Valdemar Vedel: »Ind i alle Dagens Stemmer blander denne Alders- og Dødsfølelse sin stille Hulken; over alle Livets Billeder lægger den sit visne Skær« (p. 84).¹ Jeg skal ikke nægte at det gav et sæt i mig, da jeg læste dette.

Det er vel det sandsynligste at »et vissent Skær« ikke er lånt af digteren fra litteraturhistorikeren, men at de uafhængigt af hinanden har skabt det samme udtryk. Det vil aldrig kunne afgøres.

Grethe Risbjerg Thomsen har i sit digt »Vinterbillede« (i »Vort eneste Liv« (1964): »Den grønne plæne har fået et vissent skær (p. 26 se også »Udvalgte Digte 1945 til 1964« (1966 p. 199)).

Det er vel sandsynligt, at hun har »arvet« *et vissent skær* fra Tove Ditlevsen.

2. Tove Ditlevsen har i digtet »Børnene« (i samlingen »Blinkende Lygter« 1947) denne strofe:

Smaabitte Fødders Trippen
lød over hele Huset,
lyder endnu i vort Hjerte,
vemodigt i Nattesuset.²

For kendere af Johannes V. Jensens digtning er det let at se og høre, at denne strofe svarer nøje til en strofe i »Den sørgeligste Vise« i romanen »Christofer Columbus« (1921) – i kapitlet »Philippa« (i »Dødssejleren«). Femte strofe lyder således:

Saa fik vi Smaabørn som græd i Huset.

Nu er vi ene i Nattesuset.

Aa, haa, hu . . .³

Indholdsmæssigt er der en meget stor lighed mellem de to strofer, og vi har det samme rim og det sammensatte ord *nattesus*. »Ordbog over det danske sprog« har ikke *nattesus* fra Johannes V. Jensen. Under *Natte-* anføres bl. a. *-blæst*, *-dis*, *-gus*, *-stilhed* og *-torden*. Johannes V. Jensen burde selvfølgelig være citeret.

Vi har her en bekræftelse på hvad jeg har skrevet i min afhandling om Aarestrups digt »Blikket«: Den store danske ordbog har forsømt det poetiske sprog (bl. a. ved ikke at medtage en række originale sammensætninger).⁴

Johannes V. Jensen kunne have skrevet Tove Ditlevsens strofe – og på en måde har han jo også gjort det. Der kan ikke være nogen som helst tvivl om at Tove Ditlevsen – med det modtagelige digtersind – her er inspireret af Johannes V. Jensen.

Det er ganske ejendommeligt at »Smaabitte Fødders Trippen« svarer til et udtryk i Johannes V. Jensens prosa. »Ordbog over det danske sprog« citerer under verbet *trippe* (XXIV (1945), 503) fra Johannes V. Jensens »Sælernes Ø. Myter, syvende Bind« (1934): »Nede fra Fortovet lyder en Trippen og Trappen⁵ af mange smaa Fødder« (p. 98). Citatet er fra »Kongelyset« (trykt første gang i »Politiken« 27. august 1933). Citatet fortsætter med: »og et Kvidder af Barnestemmer, det lille Folk der er kommen hjem, den første Skoledag«.

Om vi her har at gøre med et rent sprogligt træf eller med et »lån« skal jeg lade være usagt. Ligheden mellem de to udtryk er slående.

Noter

(1) Valdemar Vedels bog er optrykt i Hasselbalchs Kulturbibliotek (redigeret af Jacob Paludan) i 1965. Udgivet (med forord) af Aage Jørgensen. Se p. 58. (2) Se også »Digte i Udvalg« (1964) p. 127. Digtet er optrykt i »Tove Ditlevsen om sig selv« (1975) – i serien »Tæt på forfatterne« – p. 46 f. (i afsnittet »Blinkende lygter«). (3) Se »Digte«. 3. Udgave (1921) p. 124, »Udvalgte Digte« (1929), ved Ludvig Holstein, p. 118 og »Digte« 1954 p. 84. (4) »Danske Studier« 1976 p. 135 f. (5) Tove Ditlevsen skriver *smaa og bitte* sammen. »Ordbog over det danske sprog« II (1920) har under II. *bitte* (70): *smaa bitte* og *bitte smaa*. Ordbogen citerer Louis Levys (i hvert fald i sin tid kendte) børnerim: Søren Fa'r har Søren/ og mange andre Bø-rn/ og bittesmaa som jeg (708) fra »Børnerim« (1910) p. 26. Citatet er fra digtet »Søren Fa'r –« (se også Louis Levy »Samlede Børnerim«. Anden forøgede Udgave (1923) p. 13). Kristen Møller skriver i sin interessante og meget grundige afhandling »Konverterede sammensætninger« (i »Dialektstudier« 4. bind, 1. halvbind (1977), udgivet af Institut for dansk dialektforskning) i anmærkning 1 p. 151 om sammensætninger med adjektiverne *bitte* og *lille*. Han har eksempler på *småbitte* (fra 1947 og 1963). Det bekræfter – hvad jeg regnede med – at *småbitte* kunne opspores. Tove Ditlevsens anvendelse af ordet kan føjes til Kristen Møllers eksempler (i registeret henvises der til *småbitte* p. 160). Kristen Møller skriver: »Ordene *lille (små)* og *bitte*

opføres da ikke som smstnr. i ordbogen, men skrives i to ord, hvad da også citaterne med få undtagelser viser. At der også kan være tale om smstnr. omtales ikke, hvad især er en mangel m. h. t. *småbitte*; *lillebitte* findes dog på alfabetsisk plads med henvisning til *bitte*. Ordbogen er »Ordbog over det danske sprog«. Videre skriver han: »*Småbitte* synes fortrinsvis at høre hjemme i litterær stil. For øvrigt har Vilh. Andersen omtalt vore smstnr. med *lille*, *bitte* og *små* i Dania I s. 204«. Henvisningen til Vilh. Andersen er til hans klassiske afhandling »Gentagelsen. En sproglig studie« (i »Dania« I (1890–92). S. 204 skal være s. 214. Se også optrykket af afhandlingen i Vilh. Andersens bog »Danske Studier« (1893) p. 39. (6) »Ordbog over det danske sprog« har verbet *trappe* = *trippe* (smst. 387). Her anføres ikke »Trippen og Trappen«.

Harry Andersen.

Madame D'Ora

I min bog »Studier i Johannes V. Jensens forfatterskab« (1972)¹ diskuterer jeg hvor titlen på Johannes V. Jensens roman »Madame D'Ora« (1903) stammer fra. Jeg skriver: »Jeg tror ikke der kan være tvivl om at navnet Madame D'Ora er en omdannelse af J. P. Jacobsens Madame Odéro i »Niels Lyhne« (kapitel XII)« (p. 95). Jeg citerer et afsnit om operasangerinden Madame Odéro (p. 95 f.), og jeg tilføjer at i denne glimrende skildring er der ikke langt til Johannes V. Jensens Madame D'Ora, der også er heftig og ildfuld (p. 96).

Jeg burde have gjort opmærksom på hvad Leif Nedergaard har skrevet i sin bog »Johannes V. Jensen. Liv og forfatterskab« (1968): »Som en litterær skitse til Mme D'Ora virker det når J. P. Jacobsen i kap. XII af *Niels Lyhne* (jf. Da. s. 63)² lader sin helt ved Gardasøen træffe »en berømt operasangerinde, hvis virkelige navn var Madame Odéro« ... Der er mer end navnelighed mellem de to sangerinder« (note p. 194).

Jeg mener fortsat at der er en intim forbindelse mellem de to skildringer -- men jeg er kommet i tvivl om at *Madame D'Ora* er en omdannelse af Madame Odéro. Jeg skal anføre grunden til min tvivl. I Hjalmar Havelunds artikel om Varvara Hasselbalch »Uden penge ville jeg være blevet til noget« (i »Berlingske Tidende« søndag d. 9. maj 1976, sektion III) står der: »Mit mål var at blive pressefotograf. Jeg søgte læreplads hos Madame d'Ora i Paris« (p. 5, spalte 1). Jeg skal ikke nægte at jeg blev uhyre overrasket da jeg læste dette. Det betyder at *Madame d'Ora* er et virkeligt fransk navn. Men det forklarer ikke hvor digteren har det fra. Har han opsnapet det et eller andet sted? Har han forbundet *d'Ora* med fransk *or* guld? Har han forbundet det med sangerindens gyldne stemme?

Det er givet at franske bogtitler med *Madame* har været af betydning for Johannes V. Jensens titel-valg. Jeg har anført Flauberts »Madame Bovary« (1857), Pierre Loti »Madame Chrysanthème« (1885) og V. Sardou »Madame Sans-Gêne« (1893).³

Jeg burde også have gjort opmærksom på Johannes V. Jensen tidligere har brugt ordet *Madame*. I »Studenterbladet« nr. 120, 1. oktober 1896 har digteren offentliggjort to prosaskitser »To Billeder. Madame Dubois – I Provinsbyen«.⁴